

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím: *A világ legritkább természeti*

tüneményei közé tartoznak a Vár pincebarlangjai "1922"

Forrás:

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

51.44

Hely

Idő

Személy

Helyszám

Köz. nyomt. XX. cs. 23. sz.

Székesfővárosi házi nyomda 1926 — 8891

A világ legritkább természeti tüneményei közé tartoznak a Vár pincebarlangjai

Rövid kis hír húzódott meg a napokban arról, hogy a várbeli pincebarlangokat feltárják a nagyközönség számára... Ilyen érdekes pincebarlangokkal egyetlen város sem dicsekedhet és ha kigyulladnak majd a világító fények, akkor bizonyára sokan fognak eljönni, hogy gyönyörködjenek a sajtószerű, furcsa, misztikus üregekben... Mert furcsák ezek a barlangok. Rengeteg legenda, történet és találgatás fűződik hozzájuk. Az ódon Vár épületei általuk még inkább megkapták történelmi patinájukat, hiszen amikor (hosszú évtizedek után) újból beszélni kezdtek ezekről a titokzatos helyiségekről, egyszerre megindult a találgatás, szárnyat kapott a fantázia és a történetek felett ott lebegett a középkor súlyos levegője. Páncélos vitézek emlékei elevenedtek fel, a török dúlások minden tragikumára még plasztikusabb képet kapott általuk és nem akadt senki, aki ezekben a katakombaszerű helyiségekben mást keresett volna, mint olyan bűvőhelyeket, ahová el lehetett menekülni

azoknak, akiket üldözött az ellenség, a tártók, vagy a törökök, akik védelmet kaptak és menedéket a lándzsák, a kardok és a handzsárok elől...

Lehet, hogy így volt, hogy menedék volt a régi évszázadok emberei számára a várbeli barlangpincék sokasága. Lehet, mert ez a legkevésbé biztos még manapság is. Az Országház-utca, a Tárnok-utca, a Szent György-tér és az Uri-utca lakói, ha megkérdezik őket, miért és hogyan lettek ezek a barlangok, még most is legszívesebben a régi harcok emlékeit elevenítik fel és bizonyára vannak többen közöttük, akik csendes, nyugodalmos várbeli éjszakákon páncélos vitézek döngő lépteit hallják fel a titokzatos és ismeretlen pince-mélyiségekből.

Amikor először mentem be egy ilyen barlangba, pincebarlangba, én is éreztem ezeknek a gyertyától megvilágított helyiségeknek félelmetes hatását. A levezető régi lépcsők, az ódon, időktől megfüstösödött falak, a nyirkos levegő, a pókhálók

sokasága és a boltozatos nyílások, valahogy nagyon rátelepednek annak a lelkére, aki a nagyvilág fényéből, elevenségéből idekerül. Első utam kísérője, az egyik Uri-utcai épület házmestere, szinte ijedten mondta:

— Ezek a pincék, uram, menedéket nyújtottak a törökvész idején a keresztényeknek. Tessék csak nézni, amott az a tátongó üreg: kút. Ezt ásták maguknak, hogy a kút mélyéből ivóvizet kapjanak nagy nyomorúságukban!

Igen, ez a legkönnyebb megoldás.

Elhinni azt, hogy ezeknek a pincebarlangoknak százszázalékos történelmi hivatásuk volt, titokzatos hivatás és csak azok tudták létezésükről, akik be voltak avatva a titkokba. Van azután egy másik álláspont is, amelyik azt mondja, hogy a helyiségeket a törökök „készítették”, hogy minél biztosabban üljenek Buda várában, amely csak 1682-ben szabadult fel igájuk alól. Állítólag itt őrizték fegyver-, lőpor-, kanóc- és ágyúkészletüket. Állítólag itt

duhajkodtak a janicsárok, elrejtve a magyar seregek szeme elől, talán azért, hogy abban a hitben legyenek odalent a lapályon és a budai hegyek között Szavojai Eugén emberei, hogy a Vár bástyái mögött nincs is olyan sok török katona.

De a tudomány, az mást mond.

Igaz, nagyon lassan indult el a várbeli pincebarlangok kutatása. Az úttörő talán az a *Schubert Ignác* nevű mérnök volt, aki az elmúlt évszázad nyolcvanas éveiben lemerészkedett ide, hogy felmérje területüket és részletes térképet készítsen a misztikus budapesti katakombákról. Úttörő volt, feladatát kitünően végezte el, az iratok és rajzok polcokra kerültek és megint el kellett múlni egy-két évtizednek, hogy tudomást szerezzenek újból a pincebarlangokról. 1908-ban volt szó erről, amikor el kellett végezni az Alagút víz-

telenítését. *Szontágh Tamás* dr. kereste fel a pincéket, átvizsgálta azokat és újból csak bezárult a kapu. A pincék feledésbe mentek, legalábbis a tudomány és a történelmi kutatás szempontjából. Csak a várbeli lakók beszélgettek ezekről a katakombákról és vezették le ismerőseiket néha-néha, hogy dicsekedjenek ritkaságukkal.

Mert ritkák és valóban érdekesek a budavári pincebarlangok. *Kaditz Ottokár* dr., a kiváló geológus az egyedüli, aki a legtöbbet tud ezekről a barlangokról.

Ő az, aki a tudós szemszögén keresztül és alaposságával egy kicsit szembeszáll a sok legendával, a rejtelmes és félelmetes mesékkel. Többször hangoztatta már, miért hanyagolják el a tudományos körök ezeket az érdekes természeti és történelmi emlékeket. Amikor a Földtani Intézet megkezdte a tudományos kutatást, akkor tártak fel, hogy mik ezek a barlangok, mi volt a jelentőségük és hogyan keletkeztek. Kaditz Ottokár végezte a várbeli pincebarlangok kutatását. És tegyük hozzá mindjárt: nagyon érdekes dolgokra jött rá. *A tradíció csökönyösen azt hirdette, hogy a várbeli pincék — valódi pincék!* Emberkéztől kivájt üregek, amelyeknek vagy az volt a hivatása, hogy menhelyet nyujtsanak, vagy pedig az, hogy a Vár szőlősgazdái itt tarthassák hordóikat, itt erjeszthessék mustból a bort.

A Földtani Intézet házi expedíciója egészen másvalamit állapított meg. Mást, nagyobb és érdekesebbet talán, mint amit a hagyományok hirdettek. Azt, hogy a „törökpincéknek” ismert házak és úttestek alatt meghúzódó barlangok valódiak. A természet képződményei és nincsen semmi közülük, legalább is a kiválás szempontjából emberi kezekhez.

Aki járt, lement például a Tárnok-utca 16. számú ház barlangpincéjébe, vagy az Uri-utca 32. számú ház alá, az elsősorban is azon lepődhetett meg, hogy *nem egy, hanem két vagy három barlangról van szó.* Emeletes barlanghelyiségekről, amelyeket átlagosan három méter vastag földréteg választ el egymástól. Alsó szintjük 8—9 méterre van a föld alatt. Azt mondja Kaditz Ottokár egy érdekes tanulmányában, hogy ezeket a természetes mésztufa-üregeket a történelmi időkben a tulajdonosok a felső pincékkel kötötték össze, a lágyabb mésztufa-oldalakat egyenesre faragták, a máló folyami lerakódások és márgakotta oldalakat téglával, vagy kővel falazták alá... Minden pincének van egy-két légaknája, amely a föld színére vezet, de jelenleg a legtöbb be van falazva. Ilymódon az emberi kéz ezeket a természetes üregeket átalakította és kibővítette, de természet eredete mindegyiken felismerhető és éppen ezért különös, hogy ezeknek az üregeknek barlang-voltát eddig még senki se tudta.

Mindezeket pedig nem kell szégyenkezni. Ha nem is a középkor várbeli lakói vájták ki ezeket az üregeket, ha nem is a megszálló török csapatok készítették el raktáraknak és rejtkehelyeknek, akkor is csak dicsekednünk lehet a pincéknek nevezett barlangokkal. *Dicsekedni azért, mert a világ legritkább, legérdekesebb barlangjai közé tartoznak.* A mésztufa sajátos anyag és csak ritkán szokta megtenni azt a tréfát, hogy mélyében nagyobb barlangokat enged keletkezni. A mészkő és a dolomit közismert arról, hogy a hegyek mélyében barlangok vannak, apró folyócskákkal, csörgedező patakokkal erezett barlangok. De a mésztufa már csökönyösebb, egyik szemecske a másikhoz görcsösebben ragaszkodik és ezért van az, hogy csak egészen ritka esetekben engedi meg magának a barlangképződést. Európa legszebb mésztufabarlangja Magyarországon van, Lillafüred mellett, az Anna-barlang. *De a várbeli mésztufa-barlangok nagyobbak, sajátosabbak és ami a fő, egyik a másikba kapcsolódik és jóval túlhaladják az Anna-barlang kiterjedését.* Kaditz Ottokár dr. azt mondja ezekről a barlangokról, hogy *a világ legritkább, páratlan természeti tüneményei közé tartoznak.* Azt mondja, hogy vízszintes kiterjedésükkel és számos függőleges légaknájukkal úgy tárják fel a Várhegy felső szakaszát, mint ahogyan azt a bányavidéken a bányák al-tárói és aknái teszik.

És ez a sajátos természeti tünemény mást is elmond a nagyon-nagyon régi időkben. *Mégpedig azt, hogy a mi Dunánk valamikor a Várhegy magasságában csörgedezett és úgy rakta le a kavics-, a homok-, agyaglerakódásokat és a mésztufát.* És a földtani tudomány segítségére jön az, hogy ezekben a pincékben mogyoró, sőt almanagságú mészgömböket találtak. *Pizolitokat, mint a tudósok nevezik, vagyis borsóköveket.* Ezek a gömbalakú kövek azt hirdetik, hogy *a föld őskorában a budai hőforrások a Várhegy tetején fakadtak és ezekből a hővizekből kioldódó mészkő rakódott le a hegy hátán kemény, vastag réteggé: a mésztufa.* Vastagsága többnyire öt-hat méter, de a Bécsi-kaputér felé, a Verbőczy-utca és a Fortuna-utca pincéiben, meghaladja a tíz méter vastagságot is. Tehát valóságos páncél, amely

úgy védi a Várhegyet az idő bomlasztó hatása ellen, mint a teknősbékát a csontos, páncélos réteg. Hogy mennyire igaz ez a folyami lerakódás, a tudomány álláspontja a mésztufa-réteggel szemben, azt bizonyítja még az is, hogy a pincék homok- és agyagrétegeiben mocsári csigák házacskáit találták.

És ha járunk ezekben a barlangokban, lépteink beleszökkennek az ürességbe és a némaságba, akkor csak azt lehet érezni, hogy mielőbb kezdődjön meg a rendszeres feltárás munkája és az a bizonyos kivilágítás, amellyel idegenforgalmunk még csak növekedik. A feltárás azért, mert a tervbevett ásatások bizonyára sok mindent felhoznak a barlangok mélyéből. Mert az kétségtelen, hogy ezeket az üregeket a Vár történelmi idejében használták. Mi minden lehet a homokos rétegek alatt, az idők folyamán megkeményedett talajban! Lehet, hogy igazuk lesz azoknak, akik azt állítják, hogy a középkorban menedéket jelentettek a „törökpincék”. Talán régi fegyverek, házieszközök és íráskönyvek is kerülnek majd elő, hogy még érdekesebb fényt vetítsenek le az épületek multjára és a Vár történetére. *Lehet az is, hogy a mésztufa-rétegek alatt meghúzódó anyagban kőületek vannak, régen elfeledett lények maradványai, amelyek azután a magyar földtani tudományát vinnék előbbre... A munkát mindenestre meg kell kezdeni, mert minden egyes villanykörte és kapavágás közelebb hozza ezt az egészen kivételes érde-*

kességű, unikumszámba menő barlang-sokaságot Budapest közönségéhez és a külföldi látogatókhoz.

Az első próbálkozás már megtörtént. A várbeli előjáróság tanácsnoka, Duday Alajos dr. a Szentháromság-téri pincebarlangot rendbe hozatta. Az emberkéztől származott válaszfalakat lebontották, eltávolították a falburkolatokat is és vilanyvilágítást vezettek a barlangokba. Az elmúlt karácsonyon itt tartotta meg ünnepeit az egyik cserkészcsapat. A várbeli barlangban, szikrázó, misztikus fényben... az első közönség.